

Označna ploča na kojoj je utisnut naziv brodogradilišta, škotskog Dundeea i godina izgradnje Gautscha; 1908.

»BARON GAUTSCH« – POGLED U ŽIVOT TRAGIČNO OTET PRIJE TOČNO STO GODINA

»Baron Gautsch« izgrađen je 1908. u škotskom Dundeeu

Izložba o tragediji najmodernijeg i najljepšeg putničkog parobroda Austrijskog Lloydja središnji je dio projekta »Puna je Pula« kojim se obilježava 100. godišnjica od Prvog svjetskog rata i donosi niz originalnih artefakata s potonulog broda, ali i dokumente i nova saznanja o toj pomorskoj nesreći

U z stotine znatizeljnih posjetitelja koji su pomno gledali u izronjene, stotinu godina stare brodske predmete, gužvu, nemalo uzbuđenje i dobru atmosferu, je u Povijesnom i pomorskom muzeju Istre na pulskom Kaštelu otvorena velika izložba »Baron Gautsch: Prva žrtva Prvog svjetskog rata (1914. – 2014.)«. Posljednje putovanje tada najmodernijeg i najljepšeg putničkog parobroda Austrijskog Lloydja završilo je tragično na dan 13. kolovoza prije točno sto godina, pretvorivši se u najveću civilnu pomorsku tragediju u istarskom akvatoriju.

Odgovor Sigmunda Freuda na svojedobno javno pitanje Alberta Einsteina »Zašto rat?«, pročitao je prilikom otvorenja izložbe pomoćnik ministrice kulture Vladimir Stojšavljević. Otac psihoanalize je, među ostalim, napisao da »moramo biti pacifisti već iz organskog razloga«, te da »sve što pospješuje kulturni razvoj radi protiv rata«.

Izložbu u Puli otvorila je Ingrid Pfeiffer, praukuka Hermana Pfeiffera koji je preživio tragediju »Barona Gautscha«, ali je nisu preživjeli njegova supruga i jedan od sinova.

Na izložbi je predstavljeno 111 predmeta, od kojih je većina pronađena u olupini i izronjena sa zaštićenog podmorskog lokaliteta. Izložen je i popis žrtava brodoloma, zatim podaci o povijesti broda, tehnički detalji, njegove rute, podaci o mjestu tragedije, o posadi, kao i dio o pronalasku olupine. Izložba je ilustrirana brojnim fotografijama iz institucionalnih i privatnih arhiva, audio svjedočanstvima preživjelih putnika te s dva dokumentarna filma: »Il Naufragio del Baron Gautsch« autora Renza Carbonera i »Posljednja plovidba Barona Gautscha« kojeg je napravio ronilac Marino Brzac.

Tragediju »Barona Gautscha« preživjelo je 190 putnika (prema nekim izvorima spašeno je 148 putnika i 31 član posade), među njima sretnik je bio i Špiro Guberina, djed istoimenog velikog hrvatskog glumca, koji je kao redarstvenik iz Splita pratio kažnjenika u zatvor u Trst. Njihova zajednička slika također je dio iscrpne pulske izložbe, koja je središnji događaj projekta »1914. – Puna je Pula/Pola gremita«. Autorica izložbe je kustosica Katarina Poceđić (ona je i autorica vrlo bogatog kataloga/knjige), a stručne su suradnice Katarina Marić,

Nije ga spasila ni najsuvremenija oprema

Olupina parobroda danas leži u pjeskovitom dnu obrasla školjkama, koraljima i prekrivena ostacima ribarskih mreža; nalazi se na dubini između 28 i 40 metara. Čelična konstrukcija trupa i nadgrada je očuvana, drveni su dijelovi istrunuli, a zapovjedni most potpuno je nestao. S lijeve strane trupa nalazi se rupa dimenzija 2 x 2 metra, nastala kao posljedica eksplozije. Prednji je jarbol savijen u visini druge palube, a zadnji jarbol je nestao.

»Baron Gautsch« je zaštićeni podmorski lokalitet i vodeća je ronilačka lokacija u istarskom akvatoriju, no to se sigurno nije htjelo kad je 3. svibnja 1908. porinut u more, po završetku gradnje u škotskom Dundeeu. Bio je dug 84,5, širok 11,64, visok 7,5 i gaza 4,5 metara, a u njega je bila ugrađena tada najsuvremenija »Telemotor« navigacijska oprema. Nije ga spasila. Ljudski faktor bio je presudan.

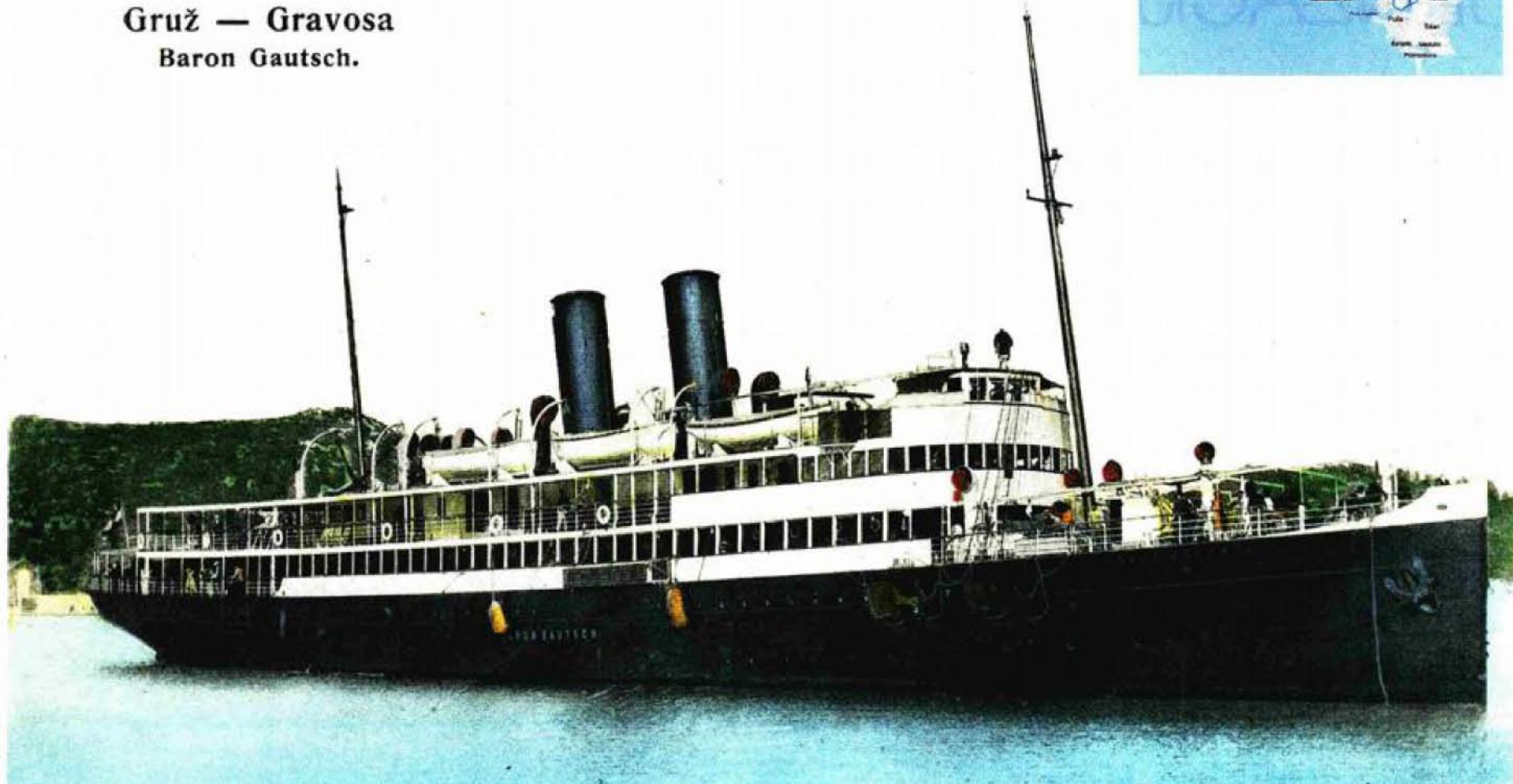
Gordana Milaković i Lana Skuljan Bilić. Dizajn potpisuju Oleg Šuran i Oleg Morović.

Nakon izgradnje u brodogradilištu u škotskom Dundeeu 1908., život nesretnog parobroda trajao je šest godina. Na dan 13. kolovoza prije sto godina, putničima prekrcani austrijski parobrod »Baron Gautsch« vraćao se iz Kotora iz kojeg je isplovio dan ranije. Austrougarska mornarica bila ga je unajmila za prijevoz vojnika i vojne opreme na jug, zbog očekivanog rata s Crnom Gorom. Plovio je ubrzan prema glavnoj austrijskoj luci Trstu, kamo su se u panici povlačili civili, ponajviše državni činovnici s obiteljima, budući da to područje još nije bilo zahvaćeno ratom.

Tog sunčanog četvrtka u 14.45 sati »Baron Gautsch« udario je u podvodnu minu na lokaciji između Brijunskog otočja i Rovinja, šest nautičkih milja jugozapadno od svjetionika Sv. Ivan na Pučini. Minsko polje u koje je uplovio puno brzinom bilo je postavljeno neposredno prije, a minopolagač »Basilisk« slušao je što će se dogoditi – odao je signale upozorenja, no nitko na »Baronu Gautschu« nije na njih reagirao. Brod je za nekoliko minuta nestao s morske površine, povukavši sa sobom na dno najmanje 339 ljudi.

Zoran ANGELESKI
Snimio Dejan ŠTIFANIĆ

Gruž — Gravosa Baron Gautsch.

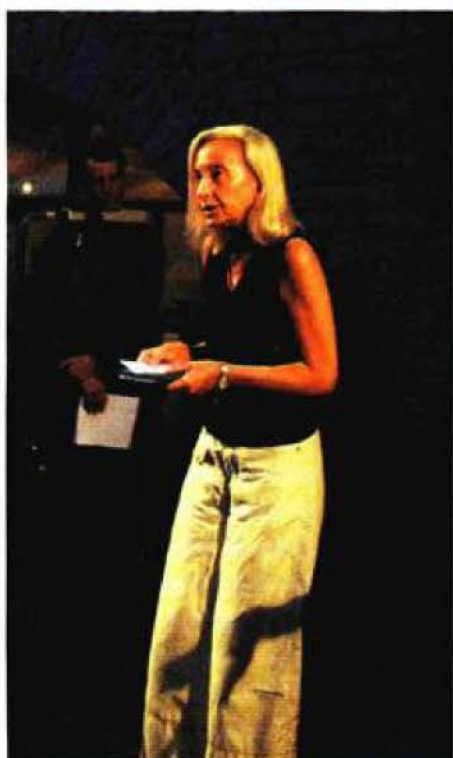
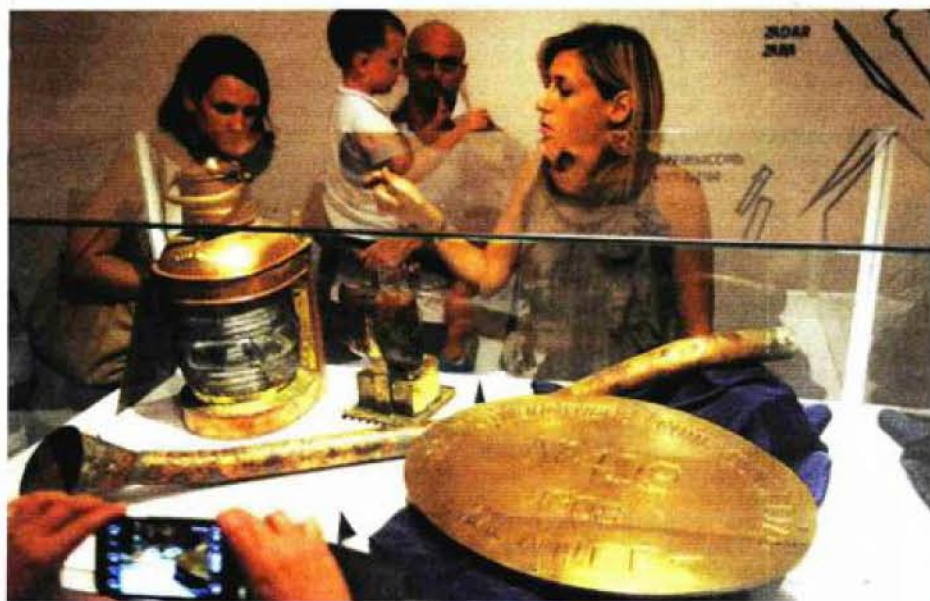
»Baron Gautsch« – najljepši i najmoderniji parobrod Austrijskog Lloyd

Tragedija prvotno zataškana i – cenzurirana!

Tragedija »Barona Gautscha« bila je prvotno zataškana za javnost. Dnevni tisak bio je djelomično cenzuriran jer su austrougarske vlasti željeli izbjeći priznanje da su svojom krivicom izgubile brod. Naime, brod je naletio na minsko polje Austrougarske mornarice kojim se štitila Pula kao glavna ratna luka. Unatoč tome, vijest o potonuću i preživjelim putnicima objavile su s nekoliko dana kašnjenja tršćanske novine »Il Piccolo«, »L'Illustrazione popolare«, pulski listovi »Polaer Tagblatt«, »Naša sloga«, riječke novine »Riečki Novi list« i dalmatinske novine »Narodni list«, »Dan«, »Naše jedinstvo«, »Smotra Dalmatinska – La Rassegna Dalmata«.

Sud svu krivicu prebacio na umrle

Sudski proces trajao je četiri ratne godine, a sud je 1. rujna 1918. odbacio sve optužbe o krivnji brodara Austrijskog Lloyd, te je sva krivica prebačena na umrle i propali sustav. Slučaj ni do danas nije riješen, pa ostaju otvorena pitanja je li za tragediju kriv kapetan Paul Winter koji je otišao u kabinu s tajanstvenom ženom umjesto da bude na zapovjednom mostu, ili prvi časnik Josef Luppis koji je otišao na ručak s putnicima prvog razreda, ili je do potonuća došlo jer je neiskusni drugi časnik Giovanni Tenze plovio preblizu kopna, iako je bio upozoren da mora biti 15 nautičkih milja od obale. Prekracn putnicima, brod nakon Lošinja nije ni pristao u Pulu, već je punom brzinom plovio prema Trstu, u koji je trebao stići u 18 sati. Vrijeme je bilo sunčano, a more mirno, idealno za plovidbu.

Izložbu otvorila Ingrid Pfeiffer, pravnuka Hermanna Pfeiffera koji je preživio tragediju

Tragediju je preživio redarstvenik Špiro Guberina, na slici s unukom imenjacom, danas našim velikim glumcem